

УДК 330.1

Васюк М.В.

аспірант

Академії фінансового управління
Міністерства фінансів України

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО МОНИТОРИНГУ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Визначено сутність поняття «фінансова безпека» та «система державного фінансового моніторингу». Обґрунтовано важливість системи державного фінансового моніторингу як складової фінансової безпеки. Уточнено сутність поняття «фінансова безпека» та «система державного фінансового моніторингу».

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, фінансова безпека, фінансовий моніторинг, державний фінансовий моніторинг, система державного фінансового моніторингу.

Васюк М.В. ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Определена сущность понятия «финансовая безопасность» и «система государственного финансового мониторинга». Обоснована важность системы государственного финансового мониторинга как составной финансовой безопасности. Уточнена сущность понятия «финансовая безопасность» и «система государственного финансового мониторинга».

Ключевые слова: национальная безопасность, экономическая безопасность, финансовая безопасность, финансовый контроль, государственный финансовый контроль, система государственного финансового мониторинга.

Vasiuk M.V. THE THEORETICAL DEFINITION OF THE SYSTEM OF STATE FINANCIAL MONITORING AS A COMPONENT OF FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

The article considers the theoretical definition of the system of the state financial monitoring as a component of financial safety of Ukraine. Systematizes a history of the development of the category of economic security. Defines the essence of the concept «financial security» and «the system of the state financial monitoring». Justifies the importance of the system of state financial monitoring as a component of financial security. Clarifies the essence of the concept «financial security» and «the system of state financial monitoring».

Keywords: national security, economic security, financial security, financial control, state financial control, system of state financial monitoring.

Постановка проблеми. У світі в кінці ХХ на початку ХХІ століття характерним постає високорозвинутість та структурованість за розмірами капіталів. За умови глобальної економічної співпраці міжнародна фінансова система стає більш відкритою для різних суб'єктів, що спричинило необхідність розбудови системи глобальної фінансової безпеки.

Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ПВК/ФТ/ФЗ) є найголовнішим завданням для функціонування фінансової безпеки будь-якої країни.

Питання ПВК/ФТ/ФЗ не знижується з часом та завжди є пріоритетним для обговорення світовими лідерами розвинутих країн.

Розвинуті країни світу засвідчують надзвичайну важливість фінансової безпеки та реалізують масштабні заходи встановлення контролю за рухом активів, зокрема, в частині розвитку системи фінансового моніторингу для ПВК/ФТ/ФЗ.

Для вирішення питання сталого розвитку України необхідно встановити новітні підходи до визначення елементів ефективного функціонування фінансової безпеки.

Відсутність дієвої системи фінансової безпеки в країні призводить до неспроможності політичних, економічних і громадянських структур, вирішувати в край важливі питання, що, в свою чергу, створює умови для розгулу насильства, злочинності і корупції й перешкоджає економічному і соціальному розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи економічної безпеки, фінансової безпеки та ПВК/ФТ/ФЗ досліджувались у роботах Абрамова В.І., Бінько І.Ф., Вашай Ю.В., Гаврілі-

шина А.П., Голіков І.В., Горячева К.С., Довганя Ж., Дорошенко О.О., Клименко А.О., Луцького І.М., Михаліцької Н.Я., Орлюк О.П., Петрова К.Я., Прошуніна М.М., Сак Т.В., Смолянук В.Ф., Сухорукова А.І., Ситнікі Г.П., Харазішвілі Ю.М., Шлемко В.Т., Бандурка О.М., Духова В.Є., Маніва З.О., Пастернак-Таранушенко Г.А., Хакер Дж.С., Червякова І.М. та інші.

Слід відзначити, що питання фінансового моніторингу вже достатньо досліджувались у працях вище перелічених вчених, але з погляду розвитку теоретичного підґрунтя з окресленого питання, все ж таки вони присвячені окремим аспектам економічної безпеки чи фінансового моніторингу. Саме тому метою даного дослідження є комплексне узагальнення законодавчих та теоретичних аспектів системи державного фінансового моніторингу як складової фінансової безпеки України.

Основну увагу в своїх працях вони звертали на процес накопичення капіталів, їх кругообіг у світовій системі та використання. До кінця не чітко вираженими залишаються питання щодо поняття фінансового моніторингу в системі фінансової безпеки країни, питання його організації.

Метою статті є розкриття теоретичних і практичних аспектів системи державного фінансового моніторингу через призму фінансової безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Вперше поняття «економічна безпека» згадувалось в 30-х роках минулого століття, за часів Франкліна Делано Рузвельта (президент Сполучених штатів Америки), під час здійснення аналізу впливу світової кризи на економіку Сполучених штатів Америки, як захід реагування на загрози на національну економіку. Президент Сполучених штатів Америки продемонстрував відмову від класичної теорії і практики невтручання держави в економіку та запровадив оптимальне поєд-

нання ринкових механізмів і державної участі в господарських процесах [1].

У своїх працях вчений Голіков І.В. дослідив важливі етапи історії розвитку категорії економічна безпека, місця економічної безпеки в системі безпеки світової та національної економіки та запропонував наступні етапи, які наведено у таблиці (табл. 1) [2].

Для досягнення поставленої мети в межах даного дослідження вирішено такі завдання:

– досліджено в існуючому правовому полі питання національної безпеки, економічної безпеки та фінансової безпеки;

– узагальнено існуючі погляди вчених на змістовність поняття національної безпеки, економічної безпеки, фінансової безпеки та фінансового моніторингу;

– обґрунтовано авторське бачення щодо сутності та місця системи державного фінансового моніторингу, як складової фінансової безпеки України.

Сучасне трактування питання «фінансової безпеки» відштовхується від питання економічної безпеки як складової національної безпеки. Слід відзначити, що фактично питання економічної безпеки є динамічним у своєму розвитку та віддзеркалюють динамічний розвиток чи стан функціонування економіки.

В існуючому правовому полі питання національної безпеки України визначено у Законі України «Про основи національної безпеки України» та Стратегії національної безпеки України, яка затверджена рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 і введена в дію указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 [3, 4].

Відповідно до них, **національна безпека** – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної

безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [3].

Тобто, розглядаючи термін національна безпека під кутом ПВК/ФТ/ФЗ можна відзначити місце фінансового моніторингу як конкретного механізму продовження системи національної безпеки як важливого елементу захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства і держави, шляхом своєчасного виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Безпосередньо реалізація заходів щодо забезпечення ПВК/ФТ/ФЗ відображена в структурі фінансової безпеки держави, що в свою чергу є структурною частиною економічної безпеки та в цілому частиною національної безпеки.

Слід відзначити, що на даний час існують різні визначення поняття економічна безпека та фінансова безпека. Зокрема, згідно чинного законодавства України поняття економічна безпека та фінансова безпека визначені наступним чином:

Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави [5].

Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному

Таблиця 1

Важливі етапи історії розвитку категорії економічна безпека*

Назва етапу	Мета етапу
Прийняття першого нормативно-правового акту з питань безпеки – закону «Про національну безпеку» (США, 1934) та створення Федерального комітету з економічної безпеки.	Збереження економічної самостійності країни; підвищення рівня якості життя населення через забезпечення економічної безпеки громадян та держави загалом.
Створення міжнародних асоціацій забезпечення міжнародної економічної безпеки розвинених країн світу (1940 – 1950).	Зміцнення безпеки світового господарства економіки та окремих держав через недопущення енергетичної кризи.
Прийняття країнами Західної Європи Стратегії економічного методу забезпечення національної безпеки (1973 -1975).	Розробка комплексу заходів із забезпечення сталого розвитку економіки створенням механізму протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам країнам Європи.
Декларування принципів міжнародної економічної безпеки ООН.	Необхідність забезпечення комплексного підходу до вирішення багатьох взаємопов'язаних міжнародних проблем та стосунків.
Зміна курсу країн колишнього Радянського Союзу на формування ринкової системи господарювання (1991).	Демократизація суспільства, подолання соціальної напруги, забезпечення політичних змін, становлення ринкової економіки, покращення рівня життя населення
Прийняття країнами колишнього Радянського Союзу державних нормативно-правових актів з питань забезпечення національної економічної безпеки (1993 – 1994).	Формування механізму забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.
Прийняття програмно-цільових документів із забезпечення національної безпеки України (1997).	Формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку підприємництва і реалізації права на підприємницьку діяльність; забезпечення демократизації суспільства, поліпшення добробуту громадян, формування цивілізованого конкурентного середовища.

* – складено вченим Голіковим І.В., джерело [2]

Таблиця 2

Аналіз визначень понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансовий моніторинг» *

№ з/п	Вчений дослідник	Визначення
1.	Хакер Дж.С. (Hacker J.S.)	Економічна безпека – це рівень, в якій люди будуть захищені від важких обставин, що породжують економічні втрати.
2.	Шлемко В.Т., Бінько І.Ф.	Економічна безпека – це стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави.
3.	Пастернак-Таранушенко Г.А.	Економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців.
4.	Сак Т.В.	Економічна безпека – це свого роду забезпечення в довгостроковій перспективі таких систем показників як: 1. Економічна незалежність (фінансова, сировинно-ресурсна, інноваційна тощо); 2. Економічна стабільність (рівень розвитку, що гарантує відчуття безпеки сьогодні та в майбутньому); 3. Економічний розвиток (інноваційно-інвестиційна активність, реструктуризація, фінансове оздоровлення).
5.	Манів З.О., Луцький І.М.	Економічна безпека – це стан ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, і технологій, техніки і устаткування, прав і підприємницьких можливостей), при якому найбільш ефективне їх використання сприяє стабільному функціонуванню підприємства, соціальному та науково-технічному розвитку; а також запобігає появі внутрішніх та зовнішніх небезпек.
6.	Дорошенко О.О., Вашай Ю.В.	Фінансова безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку.
7.	Куркін М.В., Понікаров В.Д., Назаренко Д.В.	Фінансова безпека – це ступінь захищеності фінансових інтересів усіх пов'язаних з його діяльністю суб'єктів зовнішнього середовища та працівників підприємства; достатній рівень забезпечення фінансовими ресурсами процесів задоволення потреб підприємства та всіх пов'язаних з його діяльністю суб'єктів; високий професіоналізм і кваліфікація фінансових менеджерів та виконавців функцій контролю діяльності підприємства.
8.	Михаліцька Н.Я.	Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.
9.	Горячева К.С.	Фінансова безпека – це такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та задач достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати розвиток усієї фінансової системи.
10.	Сытник Г.П., Абрамов В.И., Смолянюк В.Ф.	Безопасность финансовая – это состояние финансовой, денежно-кредитной, валютной, банковской, налоговой систем, которое характеризуется сбалансированностью, устойчивостью к внутренним и внешним негативным влияниям, способностью обеспечить эффективное функционирование национальной экономической системы и экономический рост. В целом, состояние безопасности финансовой является главным критерием оценки эффективности государственной политики и деятельности властных структур во время реформирования и развития финансово-кредитной сферы.
11.	Орлюк О.	Фінансовий моніторинг – це специфічна форма державного фінансового контролю, який проводять уповноважені державні органи та установи, що обслуговують здійснення фінансових операцій, відстежують та фіксують фінансові операції, які відповідають, згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», критеріям сумнівності, аналізують одержану інформацію про сумнівні операції з метою виявлення схем та механізмів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму.
12.	Прощунін М.	Фінансовий моніторинг є системою законодавчо закріплених інформаційних, контрольних і правоохоронних процедур, здійснюваних органами й агентами, мета яких полягає у запобіганні використанні фінансової системи для легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму і мінімізації ризику причетності агентів фінансового моніторингу до легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму.
13.	Довгань Ж.	Фінансовий моніторинг – це система, яка включає сукупність елементів, що взаємодіють і перебувають під дією внутрішніх і зовнішніх факторів. яка охоплює спостереження за рівнем стійкості банку, аналіз, оцінку і прогнозування стійкості на довгострокову перспективу.
14.	Клименко А.	Фінансовий моніторинг – це особлива форма фінансового контролю, яка здійснюється уповноваженими державними органами у сфері фінансового контролю та суб'єктами первинного фінансового моніторингу та спрямована на виявлення операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом.
15.	Гаврилишин А.	Фінансовий моніторинг – це сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції щодо віднесення їх до таких, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів незаконного походження з наступним переданням їх правоохоронним органам.

* – складено автором на основі аналізу джерел [10-24]

середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [6].

Економічна безпека – це стан захищеності суб'єктів господарювання від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійка реалізація основних господарських інтересів та цілей статутної діяльності [7];

Фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека [6].

Також, Національний інститут стратегічних досліджень визначає поняття **фінансова безпека**, що це є стан захищеності інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, який гарантує спроможність держави формувати, зберігати від знецінення та використовувати фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань [8].

Таким чином, на даний час, не існує єдиного підходу щодо визначення сутності економічної безпеки та фінансової безпеки на загальнодержавному рівні в профільних законах, що негативно впливає на формуванні її концептуальних засад. Так, узагальнюючи наявні законодавчі визначення, можна зробити висновок, що існує декілька підходів до визначення на рівні Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, водночас, питання фінансової безпеки в частині ПВК/ФТ/ФЗ відноситься до компетенції Міністерства фінансів України.

Вирішення даної проблематики на законодавчому рівні дасть можливість подальшого розвитку напрямку економічної безпеки та фінансової безпеки в частині реалізації загальнодержавної політики щодо побудови цілісної системи, яка захищає національні інтереси в сфері фінансів.

Щодо усунення даного протиріччя в Україні розроблено проект Концепції фінансової безпеки України, який визначає комплексну систему поглядів на ключові інтереси у фінансовій сфері.

Відповідно до Концепції поняття **фінансова безпека** розглядається як складова економічної безпеки, яка характеризує стан захищеності життєво важливих (ключових) інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від впливу широкого кола негативних чинників (загроз). Основними критеріями фінансової безпеки є достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість та ліквідність, які уможливають нормальне існування та розвиток зазначених суб'єктів економічного життя. Крім того, в Концепції передбачено визначення поняття **Концептуальні засади фінансової безпеки** як систему поглядів на те, яким має бути стан фінансової захищеності, та якими засобами його можна забезпечити [9].

Також відсутність єдиного підходу до визначення сутності національної безпеки, економічної безпеки, фінансової безпеки та фінансового моніторингу серед вчених породжує і неможливість виокремлення одного тлумачення.

Проведений аналіз наукових підходів до визначення понять наведено у табл. 2.

Як видно із проведеного аналізу більшість науковців погоджується з твердженням, що фінансова безпека є однією з складових елементів економічної безпеки. Водночас, питання впровадження елементів моніторингу зовнішніх та внутрішніх загроз для національної економіки залишилась мало досліджуваним.

У загальному розумінні поняття **моніторинг** передбачає постійне спостереження за будь-яким процесом. Слід відзначити, що вчені надають різні вивчення поняття моніторинг в залежності від сфери застосування.

Для досягнення мети даного дослідження необхідно уточнити визначення поняття системи державного фінансового моніторингу як складової фінансової безпеки держави.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» встановлено наступні норми [25]:

Фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Система фінансового моніторингу складається з первинного та державного рівнів. Отже, поняття фінансовий моніторинг є законодавчо закріпленим і до того ж найбільш змістовним та конкретизованим.

Враховуючи вищезазначене, можна сформулювати визначення понять «фінансової безпеки» та «системи державного фінансового моніторингу».

Фінансова безпека – це складова економічної безпеки, яка характеризує стан захищеності ключових національних інтересів у сфері фінансів на державному і приватному рівні та інтересів громадян і суспільства в цілому, та визначає концептуальні засади безпеки та конкретний механізм контролю, моніторингу та захисту фінансової системи.

Система державного фінансового моніторингу – це складова фінансової безпеки, яка визначає сукупність взаємопов'язаних заходів державного сектору за безпосередньою участю суб'єктів приватного сектору для формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної бази даних з метою запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Висновки і пропозиції. Таким чином, наукова новизна даного дослідження полягає в уточненні поняття «фінансова безпека» та «система державного фінансового моніторингу» та в обґрунтуванні місця системи державного фінансового моніторингу, як складової фінансової безпеки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Основи економічної безпеки [Текст] / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
2. Голіков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека // Проблеми економіки. – 2014. – №. 1. – С. 309-314.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
5. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» (Документ втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME07222.html.
 6. Наказ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/prozatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozrahunkudoc168080.html>.
 7. Про Концепцію економічної безпеки споживчої кооперації України: Постанова Укоопспілка від 12.11.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_3c/pg_gnguso.htm.
 8. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень на тему «Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358/>.
 9. Концепція фінансової безпеки України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uifn.com.ua.
 10. Hacker J. S. et al. The Economic Security Index: a new measure for research and policy analysis // *Review of Income and Wealth*. – 2014. – Т. 60. – № S1. – С. S5-S32.
 11. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько. – К.: НІСД. – 1997. – 144 с.
 12. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія / Г.А. Пастернак-Таранушенко – К.: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.
 13. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції // *Інноваційна економіка*. – 2013. – № 6. – С. 336-340.
 14. Економіка підприємства [Текст]: навч. посіб. /З.О. Манів, І.М. Луцький. – [2-е вид., стер.]. – К.: Знання. 2006. – 580 с.
 15. Вашай Ю.В. Роль державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки держави/ О.О. Дорошенко, Ю.В. Вашай// *Вісник Національного університету водного гос-*
 - подарства та природокористування: Збірник наукових праць. Економіка, 2009. – Вип. 4 (48). – С.113-118.
 16. Сухоруков А.І., Харазішвілі Ю.М. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави // *Стратегічні пріоритети*. – 2013. – № 3. – С. 5-15.
 17. Михаліцька Н.Я. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. – 2013. – № 1. – С. 268-275.
 18. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // *Економіст*. – 2007. – № 8. – С. 65–67.
 19. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник состав.: Г.П. Сытник. В.И. Абрамов. В.Ф.Смолянюк и др.: под общ Г.П.Сытника. – К.: НАДУ, 2012. – 496 с.
 20. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс: підручник / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2010.
 21. Прошунин М.М. Финансовый мониторинг в системе противодействия легализации преступных доходов и финансированию терроризма (российский и зарубежный опыт): автореф. дисс. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук: спец. 12.00.14 Административное право, финансовое право, информационное право / М.М. Прошунин. – Москва, 2010. – 44 с.
 22. Довгань Ж. Індикатори та моніторинг фінансової стійкості банківської системи / Ж.Довгань // *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. – 2011. – № 2. – С. 31-41.
 23. Клименко А.О. Організаційно-правові засади діяльності банків в системі заходів протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – С. 19.
 24. Гаврилишин А.П. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг» / А.П. Гаврилишин // *Організаційно-правове забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання: проблеми сьогодення і перспективи розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. – Ірпін: Національний університет ДПС України, 2008. – 588 с.
 25. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/conv>.